

Zámbó Bianka

Ikon és bálvány dichotómiája Gogol *Az arckép* című elbeszélésében

Nyikolaj Vasziljevics Gogol *Az arckép* című elbeszélésének gerincét képezi a folyamatosan jelenlévő művészetfilozófiai vonal. Nála a művészetnek, a műalkotásnak önmagán túlmutató szerepe van, s ebből kifolyólag ontológiai státussal rendelkezik. Gogol művészetfelfogásában a mű csatornaként szolgál az égi és a földi világ között: akképp tudja betölteni a hírhozó szerepét a földön, hogy megtestesíti önmagában az égi lényet. A műalkotás feladata így összetetté válik, s nem csupán arra hivatott, hogy ábrázoljon, hanem hozzá tartozik a belső lényeg felszínre hozása is. *Az arckép* című novellában központi hely jut a művészetnek, főbb szereplői mind művészek, akik az ikon – bálvány ellentét elemiségével küzdenek, van köztük, kit magával ránt az evilági dicsőség üressége, s van, ki túl tud lépni a megkísértésen, s valóban közvetítővé tud válni profán és transzcendens között.

Előadásomban a műben megjelenő, a művészet lényegére rávilágító ellentétpárokat (*ikon – bálvány, szent – profán, arculat – álarc*) fogom körüljárni, és azok feloldhatóságát vagy épp feloldhatatlanságát fogom vizsgálni, valamint kitérek még a kép gadameri értelmezésére, a *megkísértés – bűnbeesés – megtisztulás* útjára és a művészi létmód kérdésére. Mindezek mellett kísérletet teszek a műben szereplő festők, festmények megjelenítési módjának megvilágítására, az arc és szem önmagán túlmutató voltának feltárására (Merleau–Ponty nyomán), illetve az elbeszélésen végigvonuló álom–álomkép metafora vizsgálatára.

Előadásomban egy újabb olvasatot szeretnék kínálni a hallgatók számára, mely művészetelméleti és lételméleti alapokon nyugszik. A művészlétre, a művészi megismerő organizációra, és az ábrázolhatóság kérdésére helyezem a hangsúlyt, vizsgálatom „eszközéül” pedig Jean–Luc Marion kategóriái szolgálnak, az *ikon* és a *bálvány*.